

שתזיון מאותם נכסים (121)?!

אלא אמר רבא, זהו ההבדל בין מתנה לירושה: כמותו פסק דשלה רב אחא בר רב עויא: לדברי רבי יוחנן בן ברוקה, האומר "נכסי לך ואחריך לפלוני",

רואים, אם היה מקבל המתנה הראשון ראוי לירושו, נוטל את הנכסים בתורת ירושה, ואין לשני במקום ראשון כלום, כיון שאין כאן לשון מתנה אלא לשון ירושה, וירושה אין לה הפסק.

אך אם אינו ראוי לירושו, ונוטלה בתורת מתנה, דבריו קימים, ויטול השני את הנכסים אחר הראשון.

אמר ליה רבא לרב נחמן: מדוע אם ראוי לירושו, אין לשני במקום ראשון כלום, והא אפסקה? כלומר, על דעת זה הורישו, שיתן אחר מותו את הנכסים לשני?

אמר ליה רבא: **הוא סבר יש לה הפסק, ורחמנא אמר אין לה הפסק.**

כלומר, כיון שהתנה על מה שכתוב בתורה, המעשה קיים והתנאי בטל.

מעשה נוסף באותו ענין:

קלג-ב **ההוא דאמר ליה לחבריה "נכסי לך ואחריך לפלוני"**.

והראשון היה ראוי לירושו.

היה שכיב ראשון, אתא שני קא תבע. [כשמת הראשון, בא השני לתבוע את נכסיו].

סבר רב עיליש קמיה דרבא למימר, שני נמי שקיל. כדעת הנותן, שאמר, "ואחריך לפלוני".

אמר ליה אביי: דייני דהצצתא הכי דייני! [דיינים שאינם בקיאים בדין דנים כך]!

האם דין זה לאו היינו דשלה רב אחא בר רב עויא הנ"ל, דירושה אין לה הפסק?

אכסיה. התבייש רב עיליש מרבא. פן יאמר רבא בליבו, אלמלא שהייתי כאן היה דן דין שקר. וכך כל הדינים שהוא דן שלא בפני.

וכדי לנחמו, קרי עליה רבא את הפסוק בישעיהו, "אני ה' בעתה אחישנה".

כלומר, בעת שהצדיקים זקוקים לישועה, הקב"ה מזמינה להם.

אף אתה, יודע אני כך שלא באה תקלה על ידך, ואף כעת הקב"ה זימן אותי לכאן כדי שלא תכשל בהוראה.

מתנותין:

הכותב את נכסיו לאחרים, בתורת מתנה, והניח את בניו ולא כתב להם כלום. מה

כמבואר בגיטין (מח"ב), מכל מקום, הני מילי בנכסים שניתנו במתנה גמורה, שיש בה קנין, אבל אם נתנם במתנת שכיב מרע שאין בה קנין אלא מדרבנן, אלמנתו ובנותיו ניזונות מאותם נכסים. רשב"ם.

להורישו, אמרינן, ודאי כונתו להנחלה דאורייתא, ולא למתנת שכיב מרע התופסת רק מדרבנן. רשב"ם.

121. מכאן מבואר, שאף על פי שאין מוציאים למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים,

שעשה עשוי, אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו.

ואף מקפידים עליו, שעקר נחלה דאורייתא.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: אם לא היו בניו נוחים כשורה, זכור לטוב. כלומר, אף רוח חכמים נוחה הימנו.

ובגמרא יבואר האם רשב"ג חולק על דברי תנא קמא, או מפרש דבריו.

גמרא:

הגמרא מסתפקת בבאור המשנה:

איבעיא להו, מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג, וסברו, שאף אם בניו אינם נוהגים כשורה אין רוח חכמים נוחה הימנו, שמא יצא מהם בן הגון, או לא?

פושטת הגמרא את הספק: תא ושמע מה ששינונו בענין זה בברייתא: דיוסף בן יועזר היה לו בן שלא היה נוהג כשורה, ורצה שלא יהנה מנסיו.

הנה ליה עליתא דדינרי. [היה לו כלי מלא דינרים] קב, אקדשה.

אזיל אותו בן, נסיב בת גאדיל כלילי דינאי מלכא [נשא את ביתו של מתקן כתרי ינאי המלך], ואישה חכמנית היתה⁽¹²²⁾.

וכשאוילדה דביתהו, זבין לה ביניתא. [כשילדה אשתו, קנה לה דג צורכה].

קרעה, אשכח בה מרגליתא. [פתח את בטן הדג, ומצא בו מרגלית].

אמרה ליה אשתו: לא תמטייה למלכא, דשקלי לה מינך בדמי קלילי, זיל אמטייה לגבי גזברי,

ולא תשיימה את, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט, אלא לשויימה אינהו. [אך תלך לבית המלך, כיון שיקנו ממך את האבן בזול. אלא, לך לבית המקדש, ותבקש מהגזבר לשום בעצמו את האבן, ולתת לך את דמיה.

ואל תשום את האבן בעצמך, כיון שאם תאמר, "אתננה להקדש בכך וכך", שוב לא תוכל לדרוש בעדה יותר. כיון ש"אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט".

אמטייה, שמוה בתליסרי עליאתא דינרי. [כשבא אצל הגזבר, שמו לו את האבן בשוי שלשה עשר כלים מלאים בדינרים].

אמרי ליה, שבע איכא, שית ליכא. [שבע עליות דינרים נוכל לשלם לך בעבורה, אך השש היתרות, חסרות להקדש].

אמר להו, שבע הבו לי, ושית [שש העליות החסרות], הרי הן מוקדשות לשמיב.

עמדו הגזברים, וכתבו בספרי ההקדש: יוסף בן יועזר הכנים עלית דינרים אחת, וגרם בכך שבנו הכנים שש.

דהיינו, זכות אביו שהקדיש עלית דינרים אחת, בשביל שבנו לא נהג כשורה, גרמה לבנו שיוכשר לתרום להקדש שש עליות

דינרים.

מבן שאינו הגון.

ואיכא דאמרי, לגנאי: יוסף בן יועזר הכנים אחת, וגרם בכך, שבנו הוציא שבע.

דאם תאמר שלא נחלקו בדבר זה, אם כן שמואל אינו לא כתנא קמא ולא כרשב"ג.

אלמלא שהיה מקדיש אחת, בנו לא היה דורש מן ההקדש לשלם שבע עליות דינרי זהב, ומרוקן את קופת ההקדש לגמרי, אלא היה משאיר בקופה סכום מסויים.

תנו רבנן: מעשה באדם אחד שלא היו בניו נוחגין כשורה, עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל.

וכיון שלא השאיר כלום, סימן שאילו היה בהקדש שלש עשרה עליות זהב, היה נוטל את כולן, ולא היה מקדיש כלום.

מה עשה יונתן בן עוזיאל?

מכר שלישי מהנכסים לצרכו, והקדיש שלישי, והחזיר לבניו של אותו אדם שלישי.

על כל פנים מדייקת הגמרא מה"איכא דאמרי" הראשון: **מדקא אמרי "הכנים", משמע מכלל זה, דשפיר עבד יוסי בן יועזר שהקדיש את נכסיו.**

בא עליו שמאי במקלו ותרמילו. כלומר, בא להתוכח עמו, וטען לו, שאינו יכול להחזיר את הנכסים לבניו, כיון שאביהם נתן לו את נכסיו על מנת שלא יתנם לבניו.

דוחה הגמרא: **אדרבה, מדקא אמרי ב"איכא דאמרי" השני, "הוציא", משמע מכלל זה, דלאו שפיר עבד.**

אמר ליה יונתן בן עוזיאל: שמאי, אם אתה יכול להוציא את מה שמכרתי לצרכי, ומה שהקדשתי, אתה יכול להוציא מה שהחזרתי. כיון שאין זו מתנה גמורה.

אלא כיון שיש אומרים כך ויש אומרים כך, מהא ליכא למשמע מינה.

ואם לאו, הוי מתנה גמורה, ואי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי לבניו, כיון שביכולתי לתתם למי שארצה.

על כל פנים **מאי הוי עלה, כלומר, האם לדעת תנא קמא מותר למנוע מבן שאינו הגון לרשת את אביו?**

אמר שמאי, הטיח עלי בן עוזיאל, הטיח עלי בן עוזיאל. כלומר, נצחני בתשובה מוחצת.

פושטת הגמרא: **תא ושמע מה ששינו בענין זה: דאמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא [חריף], לא תיהוי בי עבורי אחסנתא, ואפילו מברא בישא לברא טבא, וכל שכן מברא לברתא. [אל תדון במקום שמעבירים את הנחלה אפילו מבן שאינו הגון לבן הגון, וכל שכן כשמעבירים את הנחלה מבן לבת].**

מעיקרא מאי סבר שמאי?

משום מעשה דבית חורון.

דתנן, מעשה בבית חורון, באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה, והבן היה משיא בנו, וחפץ להזמין את אביו.

ומוכח מכאן, שדעת תנא קמא, דלא כדעת רשב"ג, וסבר שאין להעביר את הירושה אף

ואמר להכבירו, "הרי הצר וסעודה נתונין לך